

УДК 339.9(045)

ПОБОЧЕНКО Л.М.,

к.е.н., доцент,

доцент кафедри міжнародних економічних відносин і бізнесу

Навчально-наукового інституту Міжнародних відносин

Національного авіаційного університету

ГОЛОВКО Т.С.,

студентка 2 курсу магістратури

Навчально-наукового інституту Міжнародних відносин

Національного авіаційного університету

**ГЛОБАЛЬНІ ТРЕНДИ ПРОЦЕСІВ ЗЛИТТЯ ТА ПОГЛИНАННЯ:
НОВІ ВИКЛИКИ СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ**

Анотація. В статті досліджено сучасні особливості розвитку процесів злиття та поглинання. Проаналізовано динаміку розвитку М&А-угод на регіональному та світовому рівні. Проведено оцінку галузевого розподілу угод ЗіП. Розглянуто перспективи розвитку світового ринку злиттів і поглинань.

Ключові слова: злиття і поглинання, світова економіка, конкурентна стратегія, угоди ЗіП, світовий ринок М&А, транснаціональні корпорації, регіональна структура злиттів та поглинань.

Побоченко Л.М., к.е.н., доцент, доцент кафедри міжнародних економічних відносин і бізнесу Навчально-наукового інституту Міжнародних відносин Національного авіаційного університету;

Головко Т.С., студентка магістратури Навчально-наукового інституту Міжнародних відносин Національного авіаційного університету.

**ГЛОБАЛЬНЫЕ ТРЕНДЫ ПРОЦЕССОВ СЛИЯНИЯ И ПОГЛОЩЕНИЯ:
НОВЫЕ ВЫЗОВЫ МИРОВОЙ ЭКОНОМИКЕ**

Аннотация. В статье исследованы современные особенности развития процессов слияний и поглощений. Проанализирована динамика развития М&А-сделок на региональном и мировом уровне. Проведена оценка отраслевого деления сделок СуП. Рассмотрены перспективы развития мирового рынка слияний и поглощений.

Ключевые слова: слияния и поглощения, мировая экономика, конкурентная стратегия, сделки СуП, мировой рынок М&А, транснациональные корпорации, региональная структура слияний и поглощений.

Побоченко Л.М., к.э.н., доцент, доцент кафедры международных экономических отношений и бизнеса Учебно-научного института Международных отношений Национального авиационного университета;

Головко Т.С., студентка магистратуры Учебно-научного института Международных отношений Национального авиационного университета

**GLOBAL TRENDS OF MERGERS AND ACQUISITIONS:
NEW CHALLENGES FOR WORLD ECONOMY**

Annotation. The article shows modern features of M&A development. It analyses the dynamics of M&A on regional and global level and estimates sectoral distribution of M&A transactions. This article also examines the prospects of mergers and acquisitions global market development.

Keywords: mergers and acquisitions, world economy, competitive strategy, M&A transactions, global M&A market, multinational corporations, regional structure of mergers & acquisitions.

Pobochenko L.N., PhD in Economics, Associate Professor of International Economic Relations and Business Department, Educational and Research Institute of International Relations of the National Aviation University;

Golovko T.S., graduate student of the Educational and Research Institute of International Relations of the National Aviation University.

Актуальність проблеми. Друга половина ХХ століття стала переломним моментом в історії людства, адже це період краху колоніальної системи та формування постіндустріального суспільства. Саме у цей період одержують незалежність колишні колонії, створюються міжнародні організації (ООН, НАТО), активізуються такі процеси як міжнародна торгівля та співробітництво. Глобалізація світової економіки призводить до появи та швидкого розповсюдження могутніх гравців на світовому ринку – транснаціональних корпорацій. Інтернаціоналізація виробництва та інтеграція на міжнародному рівні величезної кількості компаній призвели до формування єдиної взаємопов'язаної економічної системи, яка справляє домінуючий вплив на розвиток будь-якої держави. У таких умовах навіть могутні транснаціональні корпорації, що перебувають поза контролем держави, змушені шукати у конкурентній боротьбі ефективні шляхи до зростання. Однією з найбільш поширених

конкурентних стратегій ТНК є стратегія злиття і поглинання. Багатомільярдні угоди зі злиття та поглинання стали звичною справою для транснаціоналізації світової економіки.

Аналіз досліджень і публікацій. Серед наукових праць, в яких досліджуються сучасні тенденції процесів злиття та поглинання потрібно відмітити роботи вітчизняних вчених-економістів: О. Білоруса, В. Будкіна, І. Бураковського, В. Вергуна, Б.Губського, М. Дудченка, А. Кредісова, Д. Лук'яненка, Ю. Макогона, Т. Орехової, Б. Панасюка, Є.Панченка, А. Поручника, О. Рогача, В. Рокочої, А. Румянцева, С. Сіденко, О.Сльозко, Я.Столярчук, М. Табахарнюка, Н. Татаренко, А. Філіпенка, О. Шниркова, І. Школи, та ін.

Разом з тим багато аспектів даної наукової проблеми залишається недостатньо розкритими та обґрунтованими. Тому потребують подальшого дослідження виявлення глобальних трендів розвитку ринку злиття та поглинання в контексті викликів світової економіці.

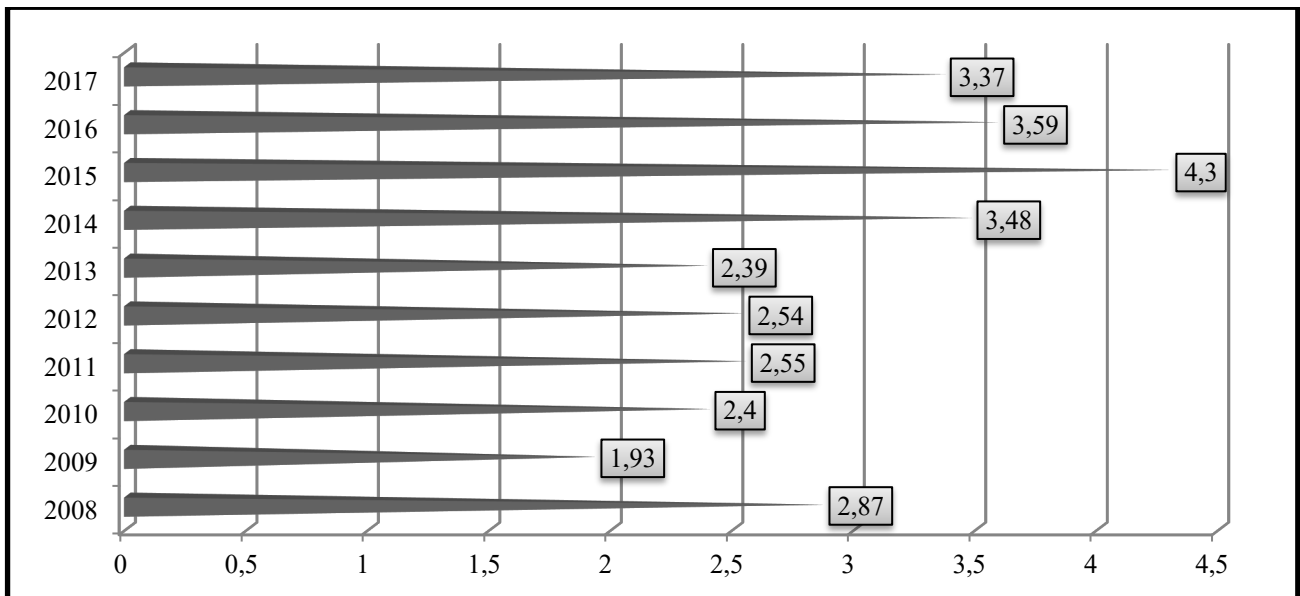
Метою статті є дослідження сучасних тенденцій розвитку процесів злиття та поглинання в умовах глобалізації світової економіки.

Вклад основного матеріалу. В умовах глобальної конкуренції великі компанії прагнуть знайти додаткові джерела розширення діяльності, серед яких одним із найбільш популярних є злиття і поглинання компаній. Основою для подальшого розвитку ринку злиттів і поглинань у XXI ст. є глобалізація, яка характеризується значним економічним, технологічним та інформаційним розвитком та орієнтацією компаній на світові ринки.

В умовах глобальних трансформацій ледве не кожного дня повідомляється про чергове злиття чи поглинання серед великих компаній. На світовому ринку з'являються нові підприємства-гіганти внаслідок мега-угод обсягом в мільярди доларів, які укладаються в різних галузях бізнесу починаючи від авіавиробників та автомобільних концернів до гігантів техніки, хімічних підприємств і фінансових установ [6, с.29].

За даними Bloomberg Global Legal Advisory Mergers & Acquisitions Rankings 2018 кількість угод та їх вартість в останні роки зростає. 2017 рік став черговим роком, коли США привабили найбільші обсяги інвестицій, а також здійснили найбільшу кількість угод M&A [14].

Світовий рекорд угод M&A склав 4,3 трлн. дол. США в 2015 році, у той час як у 2016 році цей показник дорівнював 3,59 трлн. дол. США, а в 2017 році – 3,37 трлн. дол. США, що на 5,6% менше, ніж у минулому році. 57,5% оголошених транзакцій від загальної кількості склали угоди вартістю понад 1 млрд. дол. США [7], (див. рис. 1.):

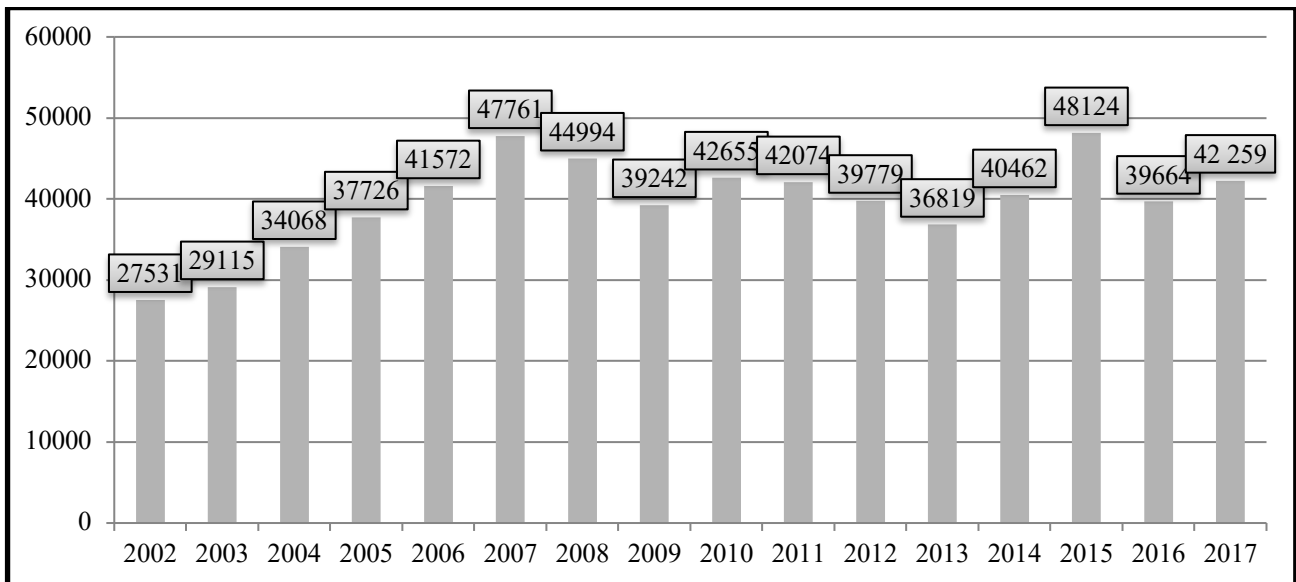
Рис. 1. Динаміка обсягів M&A-угод у світі в 2008-2017 рр., (трлн. дол. США).

Примітка. Побудовано авторами за даними Bloomberg Global Legal Advisory Mergers & Acquisitions Rankings 2018.

Очевидним є той факт, що збільшення обсягу угод після кожного падіння завжди перевищує рівень, який спостерігався до цього. Динаміка кількості та вартості транскордонних злиттів та поглинань цілком повно відображає стан глобальної економіки та настрої ринку в цілому [7].

З часів різкого зростання кількості угод, що спостерігалось перед глобальною фінансово-економічною кризою, у 2015 р. налічувалося 48124 угод, що є абсолютним рекордом. Загалом, 42 259 угод M&A було оголошено протягом 2017, що на 3% випереджає за цим показником 2016 рік [7]. На рисунку наведено основні тенденції щодо кількості транскордонних злиттів та поглинань (див. рис. 2.).

Злиття і поглинання компаній мають особливості в різних країнах або регіонах світу. Наприклад, у США відбуваються злиття або поглинання великих фірм, у Європі йде поглинання дрібних і середніх компаній, сімейних фірм, невеликих акціонерних товариств суміжних галузей [3, с.72].

Рис. 2. Динаміка кількості М&А-угод у світі за період 2002-2017 рр., (одиниць).

Примітка. Побудовано авторами за даними Bloomberg Global Legal Advisory Mergers & Acquisitions Rankings 2018.

Незважаючи на те, що злиття та поглинання у міжнародному бізнес-середовищі – це поширене явище, досить часто вони не призводять до одержання бажаних результатів. 90% угод ЗіП не одержують синергетичного ефекту, а 50% угод взагалі зазнають збитків. За результатами проведеного у 2016 році дослідження компанією Magma Software Development and Consultancy 75% угод зі злиття і поглинання завершуються провалом через невдалу інтеграцію програмного забезпечення. Як правило, компанії, що об'єднуються, користуються різними програмами та додатками, які не можуть працювати разом, а їх інтеграція неможлива. Хоча більшість менеджерів перед купівлею компаній, займаються плануванням, аналізом, оцінкою вартості об'єкту, досить часто такий аспект як програмне забезпечення залишається поза увагою [10]. Основними факторами, що перешкоджали успіху ЗіП на думку менеджерів самих компаній були: економічна, політична, соціальна нестабільність, зменшення прибутків приєднаної компанії, розбіжності в оцінках компанії та вартості угоди покупцем та продавцем [6].

Процеси злиття і поглинання зараз набирають таких оборотів, що можуть впливати на економіку цілої групи країн. Саме тому з'являється потреба у дослідженні, вимірюванні та аналізі процесів ЗіП, веденні статистики та визначенні закономірностей їх розвитку, чим займаються потужні міжнародні консалтингові компанії та дослідницькі агентства. Статистичні дані у цих агентствах можуть різнитися в силу того, що різні компанії можуть мати різні правила ведення статистики. Так, наприклад, консалтингове агентство Thomson Reuters враховує як оголошені, так і завершені угоди, в той час як видання MergerMarket включає до статистики лише оголошені угоди ЗіП. При чому MergerMarket враховує лише угоду, що перевищують суму 5 млн. дол. США, або якщо оборот компанії-мети є більшим за суму 10 млн. дол. США (у разі, якщо сума угоди не оголошується). Якщо даних щодо обсягу обороту компанії немає, тоді до уваги беруться такі показники як чисельність персоналу, вартість активів в компанії чи розміщених у банківській установі [6, с.31].

Хоча статистичні дані за різними дослідницькими компаніями відрізняються, висвітлені тенденції розвитку процесів ЗіП збігаються. Так, за період 2013-2015рр. зростання в обсягах угод зі злиття та поглинання показують усі 3 консалтингові компанії з певними розбіжностями у числових даних. Найбільший обсяг угод за досліджуваний період – 4,7 трлн. дол. США, що зафіксовані у 2015 році надає компанія Thomson Reuters. Цей обсяг є найбільшим з часів різкого зростання кількості угод, що спостерігалось перед глобальною фінансовою кризою. Він навіть перевищує абсолютний максимум по вартості угод ЗіП, зафіксований у 2007 році (4,6 трлн. дол. США [9]).

2016-2017 рр. характеризуються поступовим зменшенням вартісного обсягу процесів ЗіП. За даними Thomson Reuters, обсяг угод у 2016 році зменшився на 22,7%, а за даними Merger Market та Dealogic на 18,1% та 17,5% відповідно. У 2017 році темпи скорочення сповільнилися майже до 2% за даними Thomson Reuters та до 0,03% та 0,04% за даними Merger Market та Dealogic. Зменшення обсягів відбулося за рахунок зниження на 5% кількості великих угод, тобто тих, які перевищують 10 млрд. дол. США [9].

У першій половині 2018 року було оголошено угоди на суму понад 2,5 трлн. дол. США, що на 61% більше аналогічного періоду 2017 року. Це пояснюється тим, що більшість потужних компаній побоюються зростаючих амбіцій Силіконової долини і вдаються до стратегій злиття і поглинання як до засобу боротьби з конкуренцією. 4 з 10 найбільших угод ЗіП були уражені частково через те, що змушені були відбивати конкуренцію з боку найбільш потужних високотехнологічних компаній [12]. Такі побоювання сприяли тому, що у 2018 році зафіксовано рекордний обсяг угод за перші 6 місяців року. Прогнозується, що в кінці 2018 року обсяг угод досягне і буде більшим за 5 трлн. дол. США, побивши рекорд у 2015 році [12], (див. табл. 1):

Таблиця 1

Обсяги злиття та поглинання в період 2013 - I пол. 2018 рр., млрд. дол. США

	Thomson Reuters	Темп зростання, %	Темп приросту, %	Merger Market	Темп зростання, %	Темп приросту, %	Dealogic	Темп зростання, %	Темп приросту, %
2013	2 393	-	-	2 215	-	-	2 910	-	-
2014	3 485	145,6	45,6	3 230	145,8	45,8	3 521	120,9	21
2015	4 747	136,2	36,2	3 982	123,3	23,2	4 665	132,4	32,4
2016	3 666	77,2	-22,7	3 261	81,9	-18,1	3 846	82,4	17,5
2017	3 601	98,2	-1,77	3 153	96,7	-0,03	3 692	95,9	-0,04
I пол. 2018	2 513	69,7	-30,2	1 945	61,7	-38,3	2 491	67,5	-32,5

Примітка. Складено авторами за даними Mergers & Acquisitions Review 2018.

За весь досліджуваний період кількість угод, і оголошених і завершених, зростала. При чому найбільший приріст серед оголошених угод відбувся у 2014 році, коли кількість угод ЗіП збільшилася майже на 10%. Найбільший приріст серед завершених угод зафіксовано у 2016 році – збільшення на 10,5%. Така ситуація пояснюється тим, що все більша кількість потужних міжнародних компаній вдаються до стратегії злиття та поглинання [4, с.139].

Дані, зображені на графіку показують, що у 2016 і 2017 році відбулося зменшення вартості угод ЗіП, незважаючи на збільшення їх кількості. Це лише підтверджує той факт, що великі угоди поступилися місцем угодам, вартістю менше 10 млрд. дол. США. Операції вартістю менше 1 млрд. дол. США склали 1,3 трлн. дол. США, що на 7% більше, ніж у 2016 році. Варто також зазначити, що загалом у 2017 році було оголошено 49448 угод по всьому світі, що на 3% більше, ніж у минулому році, і це найпотужніший рік за кількістю угод ЗіП, починаючи з 1980 року [13], (див. рис. 3.):

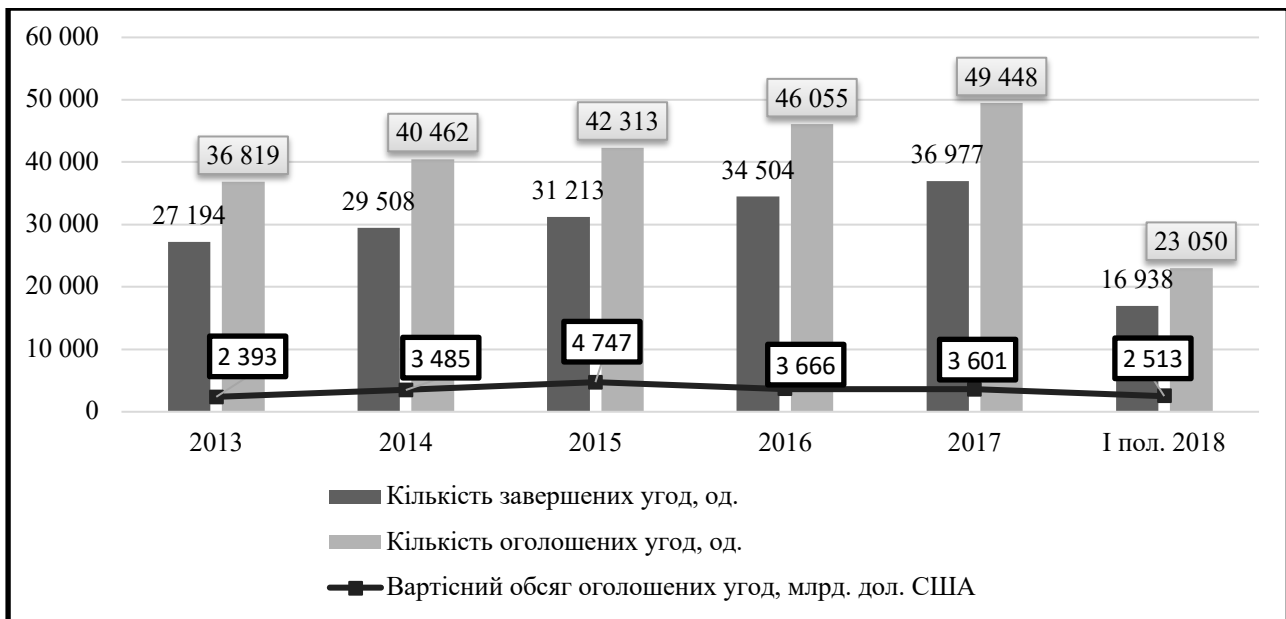

Рис. 3. Порівняння динаміки вартісного та кількісного обсягу угод за 2013 - I пол. 2018 рр., (млрд. дол. США).

Примітка. Побудовано авторами за даними Mergers & Acquisitions Review 2018.

Для більш повної картини розглянемо регіональні відмінності та особливості процесів злиття та поглинання. Обсяг операцій, оголошених протягом 2017 року, у США становив 1,4 трлн. дол. США, що на 16% менше порівняно з минулим роком. Однак, кількість угод США збільшилася на 14%. Більше того, у 2017 році зафіксована найбільша кількість угод ЗіП у США, починаючи з 1980 року, коли почала вестися статистика за цими явищами. Частка угод за вартісним обсягом, яка припадає на американський регіон у 2017 році складає 45,5% від вартості усіх угод, з них США – 39,4%. Це говорить про те, що США є лідером за вартістю та кількістю угод ЗіП, а американські компанії є найбільш активними учасниками ринку злиттів та поглинань. На другому місці знаходиться Китай, з часткою 14%. Темп приросту угод Китаю є зовсім незначним – 0,3%. Третє місце за вартістю та кількістю угод ЗіП у 2017 році займає Великобританія з часткою 5%. Найбільші темпи приросту у 2017 році серед країн спостерігалися у Іспанії (+200%), Гонконзі (+169%) та Сінгапурі (+89%). Найшвидші темпи скорочення зафіксовані у Новій Зеландії (-46%) та Чилі (-38%), (див. табл. 2).

Таким чином, потрібно відмітити, що американський регіон є найбільш цільовим в 2017 році. Також важливий внесок у розвиток ринку злиттів та поглинань роблять компанії з країн, що розвиваються, а особливо Азійсько-Тихоокеанського регіону, де вартісна частка таких угод стабільно зростає. Найменшою популярністю стратегії злиття та поглинання користуються у ТНК, які працюють у країнах Африки та Латинської Америки.

Таблиця 2

Регіональний розподіл процесів злиття та поглинання у світі в 2016-2017рр.

	2017		2016		Темпи приросту, %
	Вартість, млрд. дол. США	Кількість, од.	Вартість, млрд. дол. США	Кількість, од.	
Усього у світі	3 601	49 448	3610	48 250	-0,2
Америка	1 642	16 994	1 866	14 475	-12
Карибський басейн	6,8	93	12	108	-47
Центральна Америка	10,5	212	7,9	209	32
Мексика	9,8	167	7,3	173	36
Північна Америка	1 530	15 721	1 763	13 110	-13,2
США	1 420	13 024	1 682	11 470	-15,6
Канада	110	2 697	80,8	1 640	36
Південна Америка	94,7	968	82,6	1 048	14,5
Бразилія	61,5	542	47	614	30,2
Чилі	12,5	114	20,2	125	-38
Африка/Близький Схід	65,5	1 227	82,3	1 278	-20,4
Близький Схід	40,5	437	52,3	419	-22,6
Північна Африка	2	126	5,9	159	-66
Африка на південь від Сахари	20	601	23,4	628	-14
Європа	867,5	14 804	742	16 529	16,9
Східна Європа	54,4	2 834	83,8	3 695	-35
Західна Європа	813	11 970	658,3	12 834	23,5
Великобританія	184,7	2 845	166,5	2 683	10,9
Іспанія	123,5	962	41	918	200
Німеччина	114,3	1 419	105,7	1 699	8,2
Азійсько- Тихоокеанський регіон	954	13 762	836,3	13 472	14
Австралія	90	1 588	84	1 287	7
Східна Азія	136,5	4 252	71,6	2 117	33,4
Сінгапур	54,5	498	28,8	463	89
Японія	71,7	2 661	82,7	2 496	-13
Північна Азія	704,9	8 529	617,4	8 600	14
Китай	507,2	5 854	505,6	5 917	0,3
Гонконг	113,6	878	42,2	823	169
Південна Азія	60	1 436	55,8	1 257	5,6
Центральна Азія	2,7	63	0,6	72	348

Примітка. Складено авторами за даними Mergers & Acquisitions Review 2018.

Щодо галузевого розподілу, то 2017 рік був рекордним роком для сфери нерухомості, у якій зафіксовано угоди на суму 387 млрд. дол. США. Як зазначає Business Insider, це пояснюється недооцінкою інвестиційних фондів нерухомості, які постраждали від апокаліпсису у роздрібній торгівлі, коли закривалися тисячі магазинів та торгових центрів, якими володіли ці фонди. Власники збиткових компаній нерухомості через ці події змушені були продавати свій бізнес з величезними знижками, що викликало велику кількість угод зі злиття та поглинання у цій сфері [14].

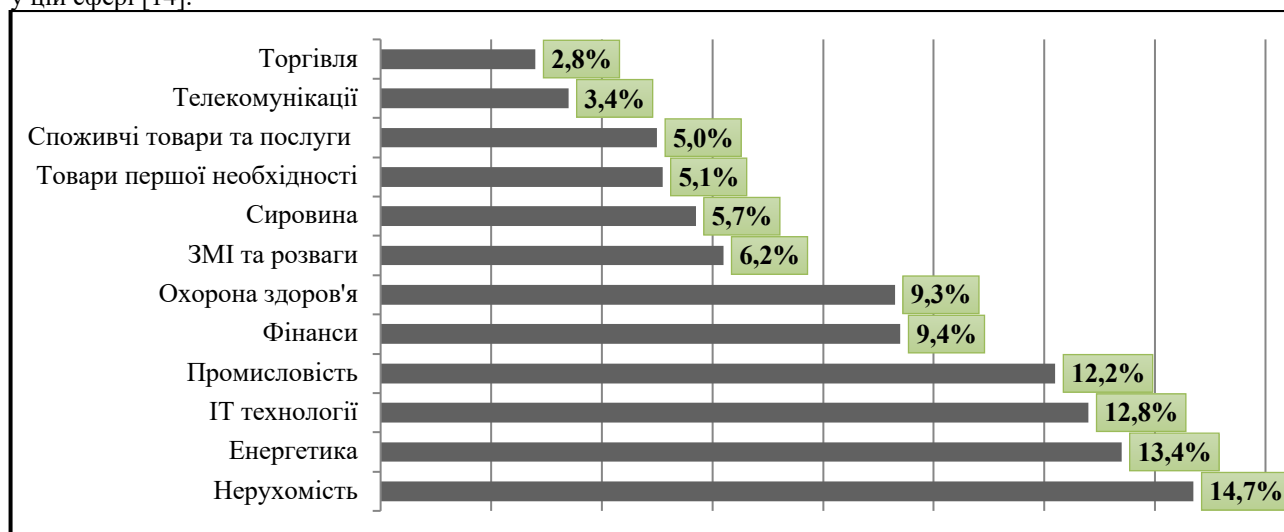

Рис. 4. Галузевий розподіл M&A-угод в 2017 році, (%).

Примітка. Побудовано авторами за даними Mergers & Acquisitions Review 2018.

Відзначилася також сфера енергетики, частка якої склала 13,4%. Третю позицію за обсягом угод ЗіП посідає сфера ІТ технологій з часткою 12,8%. Початок епохи цифрових технологій змінив позиції багатьох компаній на світовому ринку, залишивши позаду компанії, що не змогли засвоїти високі технології і вивівши на передові позиції інноваційні підприємства. У 2017 році найдорожча угода була укладена у сфері ІТ на суму 128 млрд. дол. США між американськими компаніями Qualcomm Inc. та Broadcom Ltd. Також до десятки найбільших угод ЗіП входить угода між японськими компаніями Toshiba Memory Corp. та KK Pangea на суму майже 18 млрд. дол. США, що займає 10 місце [13], (див. рис. 4.).

Згідно з даними компанії Ernst&Young, угоди в сфері цифрових технологій активізують ринок злиттів та поглинань. Відповідно до дослідження компанії EY «Економіка в епоху цифрових технологій» (Digital Deal Ecomomy), яке базується на опитуванні понад 600 керівників компаній нетехнологічної сфери, дев'ять із 10 фірм у всьому світі спостерігають зростання конкуренції з боку компаній, які освоїли цифрові технології [8].

Висновки. Необхідність розширення діяльності великих компаній сучасному світі, викликана загостренням конкурентної боротьби глобального масштабу, агресивною політикою окремих гравців ринку, швидкими технологічними змінами, фінансовою дерегуляцією та іншими чинниками, призводить до такого популярного шляху розвитку як злиття та поглинання (ЗіП, М&А).

Проведений аналіз світового ринку злиттів та поглинань показав, що в 2018 році спостерігається зростання обсягу угод ЗіП, яке було спричинене конкуренцією з боку високотехнологічних компаній. Більшість укладених угод – це угоди, вартістю менше 10 млрд. дол. США. Сполучені Штати Америки лідирують за кількістю укладених угод, які становлять майже половину вартості світових угод. Також, варто зазначити, активну участь у процесах злиття та поглинання китайських та англійських компаній. Щодо галузевого розподілу, то найбільший обсяг угод в останні роки спостерігається у сфері нерухомості, що спровокувало зниження вартості інвестиційних фондів нерухомості, які постраждали від апокаліпсису в роздрібній торгівлі. Відзначимо також сферу енергетики та ІТ технологій.

Сучасний етап світового ринку М&А має низку певних нових характерних рис: злиття в основному відбуваються у сильно монополізованих галузях і в значно більших обсягах; компаніями-ініціаторами М&А стали приватні, колективні, суверенні фонди або великі корпорації країн-постачальників сировини на світовий ринок і власники дешевої робочої сили (компанії з країн Близького Сходу, Росії, Індії та Китаю); у ході світової фінансової кризи з'являється велика кількість об'єктів для злиттів і поглинань, у вигляді компаній, ринкова вартість яких різко знизилася, тобто багато компаній набувають справедливую (не завищену) ціну; усе частіше формуються альянси для здійснення міжнародних угод М&А Таким чином, світові тенденції зростання ринку угод злиття та поглинання свідчать про активізацію цих процесів.

Література

1. Гохан П. Слияния, поглощения и реструктуризация компаний / 3-е видання / П. Гохан – М.: Альпина Бизнес Букс, 2015. – 741 с.
2. Максименко А. В. Тенденції та стратегічні мотиви злиття і поглинання міжнародних корпорацій / А.В. Максименко. // Економічний часопис XXI. – 2013. – №10. – С. 11-14.
3. Побоченко Л.М. Регіональний розподіл світового ринку процесів М&А // Стратегія розвитку України (економіка, соціологія, право). – 2017.– №1. – С. 70-78.
4. Побоченко Л.М. Сучасні тенденції розвитку процесів злиття та поглинання в глобальному бізнес-середовищі // Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти: зб. наук. пр. Вип. 1. – 2018.– С.131-142.
5. Табахарнюк М.О. Гра на мільйон: практика злиття та поглинання в Україні / М.О. Табахарнюк. – К.: Київська книжково-журнальна практика, 2012. – 304 с.
6. Фролова Т. О. Глобалізаційні тенденції розвитку процесів злиття та поглинання у світовій економіці / Т.О. Фролова, К. Г. Отченаш. // Інвестиції: практика та досвід. – 2014. – №18. – С. 29–35.
7. Офіційний сайт Bloomberg [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.bloomberg.com>.
8. Офіційний сайт EY [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ey.com/ua/uk/home>.
9. Обсяг злиття й поглинання в світі побив рекорд [Електронний ресурс]. – 2017. – Режим доступу: <https://biz.nv.ua/ukr/markets/obsjag-zlittiv-i-poglinan-u-sviti-pobiv-rekord-88666.html>.
10. 75% of Mergers and Acquisitions Fail Due to Unsuccessful Software System Integration [Electronic resources] – Access: <https://www.magmadigital.co.uk>.
11. 2018 Global M&A Outlook: Navigating consolidation and disruption [Electronic resource]. – Access: <https://www.jpmpdf.com/jpmpdf/1320744801603.pdf>.
12. A Record \$2.5 Trillion in Mergers Were Announced in the First Half of 2018 [Electronic resource]. – Access: <https://www.nytimes.com/2018/07/03/business/dealbook/mergers-record-levels.html>
13. Mergers & Acquisitions Review 2018 [Electronic resource]. – Access: <http://dmi.thomsonreuters.com/>
14. Bloomberg-Global-MA-Legal-Rankings-H1-2018 [Electronic resource]. – Access: <https://data.bloomberglp.com/professiBloomberg-Global-MA-Legal-Rankings-H1-2018.pdf>.
15. EY-global-ipo-trends-2018q3 [Electronic resource]. – Access: [http://www.ey.com/Publication/EY-global-ipo-trends-2018q3/\\$FILE/EY-global-ipo-trends-2018q3.pdf](http://www.ey.com/Publication/EY-global-ipo-trends-2018q3/$FILE/EY-global-ipo-trends-2018q3.pdf).